

УДК 373.1(73)

ЮЛІЯ САМОЙЛОВА

м. Суми

samoylova_yulya@ukr.net

МЕРЕЖУВАННЯ СЕРЕДНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ США В КОНТЕКСТІ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОСВІТИ: НОРМАТИВНИЙ АСПЕКТ

У статті проаналізовано нормативний аспект мережування середніх навчальних закладів США в контексті реформування системи освіти. Автором охарактеризовано основні американські нормативні документи та акти, які регламентують функціонування середньої загальноосвітньої школи: «Цілі – 2000», «Жодної дитини поза увагою», Закон «Про партнерство з метою вдосконалення освіти». Виокремлено основні аспекти діяльності інноваційних шкільних мереж, серед яких: 1) особливості взаємозв'язків інноваційних шкільних мереж з місцевою освітньою адміністрацією; 2) структура інноваційних шкільних мереж; 3) форми співробітництва навчальних закладів у рамках інноваційних шкільних мереж; 4) особливості управління новими мережевими об'єднаннями.

Ключові слова: мережування середніх навчальних закладів, інноваційні шкільні мережі, реформування системи освіти, нормативні аспекти, США.

Сьогодні в часи, коли всі процеси, що відбуваються в суспільстві, набувають швидких темпів, особливо актуальним стає питання реформування системи освіти, оскільки освіта виступає основним джерелом трансформації змісту людського світогляду в умовах глобалізованого світу. До того ж, початок ХХІ століття відзначається активізацією мережування середніх навчальних закладів, особливо в розвинених країнах.

Система освіти США, зокрема процес її реформування, викликає значний інтерес дослідників, про що свідчить низка досліджень вітчизняних і зарубіжних науковців. Так, окремі аспекти реформування середньої освіти в США стали предметом дослідження сучасних вітчизняних компаративістів, а саме М. Шутової, Т. Шершньової та ін. Історію розвитку американської педагогічної думки досліджували В. Коваленко та Н. Кравцова. Проблеми інноваційного розвитку американської системи освіти розкрито в дослідженнях таких науковців, як Ю. Алфьоров, І. Ветрова, Б. Вульфсон, О. Джуринський, О. Локшина, З. Малькова, М. Нікітін, І. Радіонова, А. Сбруєва, М. Шутова ін. Окремі характеристики інноваційних шкільних мереж висвітлено у працях М. Бойченко, Н. Крилової, І. Римаренко, А. Русакової, А. Сбруєвої, А. Цирульникова, І. Чистякової та ін. Проте комплексного дослідження

особливостей діяльності інноваційних шкільних мереж у США зроблено не було.

Мета статті – проаналізувати нормативний аспект мережування середніх навчальних закладів США в контексті реформування системи освіти.

Значний позитивний досвід у цьому напрямі було напрацьовано теоретиками та практиками освіти США. Вони зазначають, що в контексті реформування загальноосвітньої школи остання є основною одиницею зміни в освіті. Так, американські дослідники С. Стрінгфілд, С. Росс та Л. Сміт [7], Дж. Борман, Дж. Хьюз, Л. Оверман та С. Браун [5] зазначають, що реформування загальноосвітньої школи буде сприяти імплантації ефективних практик у всіх центральних районах країни, що, ймовірно, вплине на успішність учнів, а саме на навчальний план, оцінювання, організацію навчального процесу та професійного розвитку.

Зазначимо, що основними американськими нормативними документами та актами, які регламентують функціонування середньої загальноосвітньої школи загалом та інноваційних шкільних мереж зокрема, є: закон «Про вдосконалення шкільної освіти Америки» (Improving America's Schools Act, 1994), «Цілі – 2000» (Goals – 2000, 1994), «Національні цілі освіти й професійної підготовки»

(National Targets for Education and Training, 1991), «Жодної дитини поза увагою» (No Child Left Behind, 2001), «Гонка до вершин» (Race to the Top, 2009), «Час для реформ» (A Blueprint for reform, 2010) та ін.

У контексті даного дослідження зауважимо, що в кінці 1970-х і початку 1980-х років поширеною була громадська думка про те, що в системі освіти США є серйозні недоліки та недоопрацювання. У зв'язку з цим почала спостерігатися загальна стурбованість тим, що американська система освіти не ставила собі за мету навчати дітей шкільного віку найкраще у світі, підвищувати рівень конкурентоспроможності учнів. Було помічено, що економіка США є застарілою, оскільки продукцію високої якості можна отримати в інших країнах значно дешевше та з меншими витратами. А тому необхідно удосконалювати й оптимізувати систему освіти, щоб випускники навчальних закладів могли підтримати економку країни. Отже, федеральний уряд вжив заходів для оцінки якості освіти учнів у школах США. Початком нового курсу освітніх реформ вважається опублікування в 1983 році доповіді «Нація у небезпеці» [4].

У доповіді міститься резюме виступів та слухань; список висновків за змістом, очікування, а також зведені рекомендації; аспекти реалізації, пов'язані зі стандартами й очікуваннями часу, особливостями навчання, керівництвом і фінансовою підтримкою. У результаті було видано 41 документ, що мають здебільшого загальний характер і охоплюють широке коло питань у галузі освіти. У доповіді йдеться про необхідність реформування освітньої системи. Крім того, у грудні 1983 року відбувся Національний форум «Про досягнення світової першості в освіті», де президент Р. Рейган поставив задачу провести шість шкільних реформ:

- 1) відновити загальну дисципліну;
- 2) зупинити зловживання наркотиків та алкоголю;
- 3) підвищити рівень навчальних норм і критеріїв оцінки знань;
- 4) запровадити заохочення за високу якість викладання;
- 5) відновити законні права й участь представників адміністрації штату й муніципалітетів у навчальному процесі;
- 6) покращити викладання природничих наук і математики.

На думку української дослідниці Г. Довгополової [3], позитивним є те, що автори Доповіді не просто задекларували необхідність досягнення високої якості (excellence) освіти, але й визначили, що означає, на їх думку, це поняття. Науковець також зазначає, що в Доповіді йдеться про кілька взаємопов'язаних рівнів якості в освіті: 1) рівень *окремого учня*, що означає навчання на найвищій межі індивідуальних здібностей, яке дозволяє особистості досягти максимальних результатів як у школі, так і в подальшому на робочому місці; 2) рівень *школи*, що означає, передусім, високий рівень очікувань та навчальних цілей щодо досягнень усіх учнів, а звідси – здійснення усіх можливих зусиль щодо надання їм допомоги в досягненні цих цілей; 3) рівень *суспільства*, яке запроваджує таку освітню політику, оскільки вважає, що тільки так воно може підготуватися до викликів швидко змінюваного світу [3].

Вважаємо за необхідне наголосити на тому, що доцільним буде погодитися з авторами Доповіді про те, що тільки єдність зусиль на всіх трьох рівнях може забезпечити успіх у досягненні високої якості освіти.

До того ж, зауважимо, що аналізований документ є цінним для американської системи освіти, а цінність його полягає в тому, що він став основою для побудови нової стратегії реформування американської системи освіти.

Доцільним також у контексті даної статті буде наголос на промові міністра освіти Террел Х. Белл. Він у своїх наукових розвідках, спираючись на результати дослідження, виокремив три задачі американської освіти:

1. Кожен учень має досягти найвищого рівня грамотності;
2. Кожен учень повинен оволодіти основами арифметики й математики, навичками бачення та тлумачення світу, у якому він живе;
3. Школа має підготувати учня до виконання вимог високої посади громадянина. Кожен повинен вивчати історію людства в усіх її аспектах.

У контексті нашого дослідження важливо також відзначити ініціативу Президента Р. Рейгана щодо консолідації усіх гілок влади, соціальних інститутів, громадського сектору у вирішенні проблеми підвищення якості й

ефективності системи шкільної освіти, сформульовану в Законі «Про партнерство з метою вдосконалення освіти» («Education Consolidation and Improvement Act», 1981 p.). Так, 1983–1984 навчальний рік за Наказом Президента США Р. Рейгана, було проголошено Роком партнерства в освіті, у межах якого представлено низку перспективних проектів партнерської співпраці з метою розбудови школи як відкритої соціальної системи: 1) програма відомчозшкільного партнерства (School Board / School Program); 2) партнерство задля залучення родини в освітній процес (Partnership for Family Involvement in Education – PFIE); 3) партнерство Бюро громадських служб з освітніми закладами (Partnership for Community Services Bureau Involvement in Education – PCSBE).

У 1989 році адміністрація президента Дж. Буша прийняла рішення нагальної необхідності продовження реформування національної системи освіти. У контексті прийнятого рішення було запропоновано новий план, що отримав назву «Америка – 2000: стратегія освіти» (America 2000: An Education Strategy). Зазначена програма трактувалася як «довготривала стратегія виконання національних освітніх завдань, прийнятих президентом і губернаторами» [2]. Слід акцентувати увагу на тому, що «Америка – 2000» є національною стратегією, а не федеральною програмою, про що наголошувалося й у самому документі. Ця стратегія передбачала зміни в державних і приватних школах [2]. Стратегія мала чотири напрями розвитку:

- розробка і впровадження національних освітніх стандартів;
- створення нової генерації американських шкіл, зокрема інноваційних шкільних мереж;
- безперервне навчання працюючих;
- творення освітньої громади «Америка – 2000».

Незважаючи на розходження поглядів щодо окремих питань план «Цілі – 2000» набрав необхідну кількість голосів і був прийнятий Конгресом у 1994 році.

Аналізуючи результати «Цілей – 2000», М. Кірст дійшов висновку, що «Цілі – 2000» сприяли розвитку стандартоорієнтованої стратегії освітньої реформи. На його думку,

результатом аналізованої програми стали три ключових аспекти освітньої реформи: 1) створення академічних стандартів; 2) об'єднувальні політичні дії, такі, як тестування, сертифікація вчителів, програми професійного розвитку та програми звітності; 3) реструктуризація системи управління, наділення шкіл та навчальних округів більшими управлінськими повноваженнями [3]. У контексті нашого дослідження вважаємо за необхідне наголосити, що останній ключовий аспект освітньої реформи, а саме реструктуризація системи управління, наділення шкіл і навчальних округів більшими управлінськими повноваженнями, що є однією з характеристик діяльності досліджуваних нами інноваційних шкільних мереж.

У 1998 році Департамент освіти США проголосив про необхідність проведення комплексних реформ школи на основі інноваційних програм, що включають такі елементи:

1. Координація ресурсів. Програма визначає всі ресурси доступні для школи будуть використані для координації служб для підтримання рівня шкільної реформи.

2. Наявність ефективних, науково обґрунтованих методів і стратегій. Комплексна програма реформи школи використовує інноваційні стратегії та перевірені способи для навчання, викладання й управління школою на основі надійних наукових досліджень та ефективної практики, і успішно поширюється в школах з різними характеристиками.

3. Комплексне проектування. Програма має комплексне проектування для ефективного функціонування школи, в тому числі навчання, оцінювання, класне керівництво, професійний розвиток, участь батьків і керівництво школи.

4. Професійний розвиток. Програма забезпечує високу якість та безперервне підвищення кваліфікації вчителів та персоналу.

5. Вимірювальні цілі та критерії. Шкільна реформа має вимірювальні цілі щодо успішності учнів.

6. Підтримка в школі. Програма підтримується у школі вчителями, адміністрацією та обслуговуючим персоналом.

7. Залучення батьків і громадськості. Програма передбачає активну участь батьків

і місцевого співтовариства в плануванні й реалізації заходів щодо поліпшення школи.

8. Зовнішня технічна підтримка й допомога. Комплексна програма реформування використовує високоякісну зовнішню технічну підтримку й допомогу загальноосвітній школі.

9. Стратегії оцінювання. Програма включає в себе план для оцінки реалізації шкільних реформ і учнівських результатів.

У січні 2002 року президент Дж. Буш-молодший підписав новий освітній Закон «Жодної невстигаючої дитини» (No Child Left Behind Act (NCLB)). Вітчизняна науковиця М. Бойченко [3] зазначає, що увага розробників документа також була приділена розширенню освітнього вибору (надання батькам інформації про результати діяльності шкіл; підтримка чартерних шкіл; реалізація інноваційних програм освітнього вибору) та підвищенню безпеки у школах (безпека вчителів, учнів; моральне виховання в школах), що значно сприяло, на нашу думку, популяризації та поширенню діяльності інноваційних шкільних мереж в США.

Отже, аналіз основних освітніх документів, що регламентують розвиток системи середньої освіти США, дозволив виокремити основні аспекти діяльності інноваційних шкільних мереж, серед яких: 1) особливості взаємозв'язків інноваційних шкільних мереж з місцевою освітньою адміністрацією; 2) структура інноваційних шкільних мереж; 3) форми співробітництва навчальних закладів у рамках інноваційних шкільних мереж; 4) особливості управління новими мережевими об'єднаннями. Доведено, що успіх реформ системи середньої освіти США був забезпечений цілеспрямованим розвитком взаємодоповнювальних реформаційних стратегій, які здійснювалися як «згори вниз», так і «знизу вгору» та

«знизу вширш». Зазначено, що проявом останнього типу стратегій стала діяльність інноваційних шкільних мереж, що сприяють активізації системної освітньої реформи та забезпеченню цілісності реформаторської політики, виступають каталізатором змін, слугують сполучною ланкою між централізованими та децентралізованими функціями управлінських структур сучасних освітніх систем.

Перспективами подальших наукових розвідок можуть стати дослідження змістових та процесуальних аспектів діяльності інноваційних шкільних мереж США.

Список використаних джерел

1. Бевз О. П. Педагогічна підтримка особистісного саморозвитку обдарованих підлітків у школах США : дис. ... канд. пед. наук / О. П. Бевз. — Умань, 2012. — 291 с.
2. Бойченко М. А. Тенденції реформування управління сучасною загальною середньою освітою США : дис. ... канд. пед. наук / М. А. Бойченко. — Суми, 2010.
3. Довгополова Г. Г. Культура американської школи в контексті реформи середньої освіти США 80-х років XX — початку XXI століття : дис. ... канд. пед. наук / Г. Г. Довгополова. — Суми, 2014.
4. A Nation at Risk : The imperative for educational reform : A Report to the Nation and the Secretary of Education / U.S. National Commission for Excellence in Education. — Washington, D.C. : U.S. Government Printing Office, 1983. — 65 p.
5. Borman G. D. Comprehensive school reform and achievement: A meta-analysis. Review of Educational Research / Borman G. D., Hewes G. M., Overman L. T., Brown S. Washington, D. C. : 2003. — № 73 (2). — P. 125—230.
6. Goals 2000 : A progress report. — Washington, D.C. : U.S. Department of Education, Fall 1996. — 10 p.
7. Kirst M. Comment on Goals 2000 and the Standards Movement / M. Kirst // Brookings Papers on Education Policy : 2000 / ed. by D. Ravitch. — Washington, D.C. : The Brookings Institution Press, 2000. — P. 206—208.
8. No Child Left Behind Act of 2001: Public Law 107-110. Stat. — Washington, D. C. : U. S. Government Printing Office, 2002. — P. 1425—2094.
9. Stringfield, S. Bold plans for school restructuring: The New American Schools designs / Stringfield S., Ross S., & Smith L. — Mahwah, NJ : Erlbaum, 1996.

YULIYA SAMOILOVA

Sumy

NETWORKING OF SECONDARY SCHOOLS OF THE UNITED STATES IN THE CONTEXT OF THE EDUCATION SYSTEM REFORM: THE NORMATIVE DIMENSION

The article analyzes the normative view of networking of secondary schools of the United States in the context of the education system. The author describes the main American regulations and acts that regulatory functioning of middle school: «Goals 2000», «No child», the Law «On partnerships to improve

education». The main aspects of the innovative school networks, including: 1) interaction features of an innovative school networks with the local administration education; 2) the structure of the innovative school networks; 3) forms of cooperation of educational institutions in the framework of the innovative school networks; 4) features manage new networks are drawn in the article.

Key words: networking of secondary schools, innovative school network, the reform of the education system, regulatory aspects, United States.

ЮЛИЯ САМОЙЛОВА

г. Сумы

СЕТЕВИЗАЦИЯ СРЕДНИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ США В КОНТЕКСТЕ РЕФОРМИРОВАНИЯ СИСТЕМЫ ОБРАЗОВАНИЯ: НОРМАТИВНЫЙ АСПЕКТ

В статье проанализирован нормативный аспект сетевизации средних учебных заведений США в контексте реформирования системы образования. Автором охарактеризованы основные американские нормативные документы и акты, которые регламентируют функционирование средней общеобразовательной школы: «Цели – 2000», «Ни одного ребенка без внимания», Закон «О партнерстве с целью совершенствования образования». Выделены основные аспекты деятельности инновационных школьных сетей, среди которых: 1) особенности взаимосвязей инновационных школьных сетей с местной администрацией образовательной; 2) структура инновационных школьных сетей; 3) формы сотрудничества учебных заведений в рамках инновационных школьных сетей; 4) особенности управления новыми сетевыми объединениями.

Ключевые слова: мерезування середніх учбових заведень, інноваційні шкільні мережі, реформування системи освіти, нормативні аспекти, США.

Стаття надійшла до редколегії 04.12.2016

УДК [373.2:001.891]"19/20"

СВІТЛАНА САЯПІНА

м. Слов'янськ

kafedra.pedagogiku@ukr.net

ТЕМАТИЧНА СПРЯМОВАНІСТЬ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ З ТЕОРІЇ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ (1960 р. – ПОЧАТОК ХХІ СТОЛІТТЯ)

У статті визначено проблематику досліджень питань виховання дітей дошкільного віку за обраною часовою межею. Проаналізовано спрямованість наукових публікацій (книг і статей) та дисертацій за темами: моральне, трудове, фізичне, естетичне, розумове, сенсорне, атеїстичне, патріотичне, інтернаціональне, гендерне виховання, формування особистісних якостей, виховання дошкільників у грі, в сім'ї, дитячий колектив, підготовки дитини до школи. Представлено кількісні показники, що характеризують функціонування теорії виховання. Доведено, що переважна більшість публікацій була присвячена висвітленню теоретичних питань та вирішенню практичних проблем виховання.

Ключові слова: тематична спрямованість, наукові дослідження, виховання дітей дошкільного віку, кількісні показники, дисертації, книги, статті.

Сьогодні вітчизняна дошкільна педагогіка опинилася перед необхідністю: переходу від гіпотетичних теорій до концепцій, заснованих на педагогічній практиці й експерименті; створення новітніх концепцій дошкільного виховання та навчання, в яких визначе-

но вирішальні напрями роботи з оновлення системи виховання і навчання дітей дошкільного віку – гуманізація педагогічної роботи, забезпечення наступності в усіх сферах соціального становлення дитини; проведення досліджень педагогічних умов повноцінного